

LÄHEMAD ÜRITUSED

Reedel, 2. augustil ja laupäeval, 3. augustil – Madsa spordi- ja puhkekeskuses **Eesti Spordiajaloo Seltsi XVIII suvekool.**

Loomulikult on ka seekord kesksel kohal koolitunnid, mida sisustavad **Hans Torim** (kes õppejõuna palju suvesid siin kandis tudengitele kergetõustikutarkusi jaganud), **Ülo Mere** (räägib Valgamaa spordi ajaloost ja arengutest), **Vello Lään** (jagab oma kogemusi spordimeedias vallast, eeskätt kõnelevast pressist) ja loodetavasti saab võimalikuks kohtumine olümpiavõitja **Erki Noolega**.

Suvekoolist osavõtmiseks on vajalik hiljemalt **20. juuliks registreeruda osavõtumaksu (12 eurot, mitteliikmetel 20 eurot) tasumisega** Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002. Tallinna osakonna liikmed saavad selle maksta ka oma osakonna laekurile. Ka võib tuua (või kulleriga saata) oma osavõtusoo ja seda kinnitav rahatäht Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi (Tartu, Rüütli 15) seltsi esimehe Enn Mainla kätte (on mõttekas eelnevalt kokku leppida tel. 56497632, sest iga päev teda majast ei pruugi leida) või jätta tema nimele kinnises ümbrikus muuseumi valvelauda.

Osavõtumaksu tasunutele kindlustatakse majutus ja toitlustamine (õhtu- ja hommikusöök ning kaks lõunat). Võimalikul määral kompenseeritakse kohalesõidu kulud avalduse alusel bussipiletite esitamisel või eraauto puhul kaugusele vastava bensiinitšeki lisamisel, kusjuures eeldatakse reeglina autos vähemalt kolme kaasreisijat, milleks palutakse varakult võtta kontakti Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna juhatusega ja tartlastel jt. lõunapoolt sõitjatel seltsi esimehega, kes korraldavad reisiseltskondade komplekteerimist.

Saabumine Madsale **reedel, 2. augustil hiljemalt kell 12.00**. Kohapeal teatatakse täpsem ajakava, milles loomulikult koolitundide kõrval on jäetud aega

ka sportlikuks lõõgastuseks. Kooli lõpukell heliseb laupäeva pärastlõunasel ajal kella kolme paiku.

Neljapäeval, 5. septembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on kohtumine aastakümneid lennusporti arendanud Endel Käärtiga, kes meenutab huvitavamaid seiku Tartu Lennuklubi ajaloost.

Teisipäeval, 17. septembril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul Tallinna Õpetajate Majas (sissepääsuga Vene tn 5 olevast välisuksest) on oodata külla põnevad esinejad.

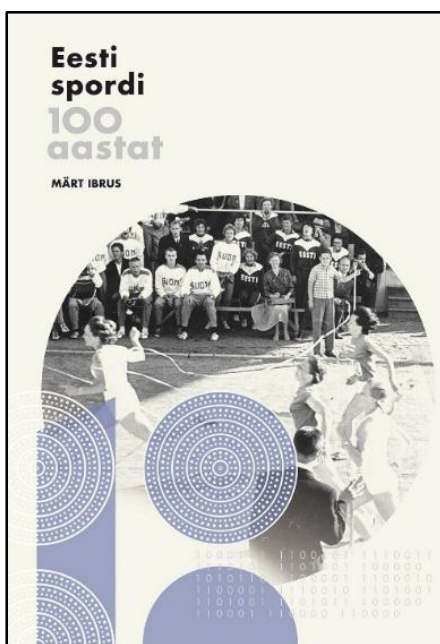
NB! – Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. Täpsemat infot ürituste kohta saab Eesti Spordiajaloo Seltsi kodulehelt – www.esas.ee või ESOMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee

KROONIKA

EESTI SPORDI 100 AASTAT

3. aprillil 16.00 toimus Tallinnas Solarise Apollo raamatupoes Märt Ibruse raamatu "Eesti spordi 100 aastat" esitus. 44 raamatust koosneva EV100 raamatusarja kuuluva teose esitusel vestles Märt Ibrusega Tiit Karuks. Räägiti lahti raamatu saamislugu ja taust.

Märt Ibrus on väljaande sissejuhatuseks kirjutanud nii:

Spordiraamat pole Eestis haruldane. Meie sporti on kajastatud nii isikute kui ka sündmuste kaudu, on kõikvõimalikke kokkuvõtteid, nii statistilisi kui ka hinnangulisi. Eesti Spordiajaloo Seltsi liikmena püüan selles raamatus avada spordi kui eluvaldkonna arengu põhjuslikke seoseid liikumisel läbi sajandi. Nüüdisaegne sport polegi palju vanem. Selle maagilise nähtuse loomulikule arengule andsid tõsise hoobi II maailmasõja aegsed rängad katsumused. Uus tõus võttis aega, samas oli maailmakord palju muutunud. Sport oli ja on aga üks positiivse eluhoiaku kujundajaid ning leidis aina rohkem sõpru. Viimase viiekümne aasta jooksul on sport kui elusfäär omandanud uusi tahke, nii et tuleb üha sagedamini küsida, mis toimub ja kuidas

edasi. Avalikkuse ootus on enamasti lähtunud saavutusspordist – eeskätt sangarid ja nende võidud. Need on tähtsad, kõige rohkem eeskujudena. Samas ei saa jätta küsimata põhimõttelisi küsimusi. Miks ja mis moel on Eesti ühiskonna eri arengujätkudes tegeldud kehakultuuri ja spordiga, mis on olnud tõekehjõud, kuidas ühiskond on reageerinud uudsetele nähtustele? Maailm meie ümber on väga palju muutunud, inimese vabaajategemiste skaala avardunud. Millist mõju see avaldab spordile? Eesti kui väikeriigi sajand on jaotunud eriilmeliste riigikordade vahel. Kuivõrd on sport toiminud režiimi seaduspärastamise vahendina, kuivõrd asendussõjana? Need ja paljud muudki küsimused nõuavad tõsist uurimist.

Märt Ibrus vastamas Tiit Karuksi küsimustele

Olnud ise varem nende teemadega tegelnud, tehti mulle ka ettepanek see raamat kirjutada. Ühtede kaante vahel ammendavat vastust kõikidele küsimustele anda ei ole võimalik, ometi on mu kindel soov ja tahe käsitleda Eesti spordielu olulisi saavutusi ja verstaposte ning arengujärke koos ilmnunud probleemidega. Täna Valeri Maksimovit, kes mind kirjutama veenis, andes ka esmase raamistiku, teemade püstituse ja tähtsamad märksõnad, ajaloolast Olaf Mertelsmanni erialase toe eest mitme teema käsitlemisel ning Mart Soidrot ühiste arutelude eest uuema aja spordinähtuste üle ning abi eest alates 1970. aastast toimunud spordisündmuste käsitlemisel. Kiitus ka kolleegidele Erlend Teemäele, Enn Mainlale ja Rein Järvale spordiajaloo seltsist hinnaliste suuniste ja märkuste eest pärast töö üle lugemist ning Daimar Lellele suure panuse eest teksti sisulisel toimetamisel.

Loodan, et raamat avab selle kireva ja huvitava maailma kogu spektri, mille sport meile loob: võidud kõigepealt, ent ka selle, mis toimub taustal.

Esitlus lõpus oli võimalus saada värskest soetatud raamatusse ka autori autogramm.

MALEJUTUD MALETREENERIGA

4. aprillil toimunud seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis jagas kauaaegne Tartu Kalevi maletreener Aksel Rei (*pildil*) oma mälestusi malest ja maletajatest. Meenutati ka mõned päevad tagasi lahkunud seltsi liiget, omaaegset Tartu malejuhti Ago Marksood.

Aksel Rei asus peale Türi keskkooli lõpetamist ja sõjaväeteenistust 1965. aastal tööle Kabala 8-kl kooli õpetajana, aga juba järgmisel aastal sai taast Paide spordikooli direktor. Juba noorelt tekkinud malehuvi viis ta vahepeal TRÜ kehakultuuriteaduskonna kaugõppes pooleli jäänud õpinguid 1968. aastal jätkama hoopis Moskvasse Kehakultuuri Keskinstituudi maleosakonda. Pärast Moskvas maletreeneri diplomi saamist sai Aksel Reist 1971. aastal Tartus spordikooli maletreener ja seda aastakümneteks. Kutsestandardilt on ta jõudnud 7 tasemele, st meistertreeneriks.

Maletajana jõudis ta meistrikandidaadi järguni. Parimaks saavutuseks tuleb lugeda Euroopa 36. kirimale meistrivõistluste (1987–1991) 7. kohta. Aksel Rei on olnud ka paljude turniiride korraldaja, mille hulgas on Gunnar Uusi mälestusturniirid, AVRO-38 turniirid ja mitmed teised malevõistlused.

Kohtumisel osalejad said Aksel Reilt kuulda kuidas onu juba lapsepõlves talle malekäigud selgeks tegi ja kuidas male muu spordi kõrval tasapisi peamise koha hõivas, kuidas ta sai Moskvas maleõpetust tuntud maletajatelt ja kuidas malest tema elukutse kujunes ning kuidas Tartus malehariduse andmine on kulgenud.

EESTI VANIM SPORDIAJAKIRJANIK TÄHISTAS 90. SÜNNIPÄEVA!

Tiit Karuks

10. aprillil 90-aastaseks saanud Eesti vanim spordiajakirjanik Erlend Teemägi on tõeline igiliikur. Täna seni vormis, täna seni tegus, spordiajakirjanduse põldu kündnud ligi 70 aastat!

Sellel päeval toimus Eesti Spordiajaloo Seltsi korraldamisel Tallinnas Õpetajate Majas meenutuspäev, kus sai kuulda Erlendi, tema kaasteeliste ja seltsikaaslaste pajatusi.

Vaade juubilaril austajaid täis saali, kus seinal ripuvad juubilaril eluteed kajastavad stendid

Aastail 1951–1959 töötas Teemägi toimetaja ja vanemtoimetajana Eesti Riiklikus Kirjastuses ja 1959–1992 ajakirjanikuna Kehakultuuris ja Spordiilmas (sellest 1977–1992 peatoimetaja asetäitja). 1993. aastast täna seni naudib oma tööd vabakutselisena. Erlend Teemägi on mees nagu orkester, ta on end vabalt tundnud nii spordikirjanduses, -ajakirjanduses kui -statistikas. On tegev olnud paljude olümpiaaraamatute koostaja ja/või autorina (Helsingi 1952, Rooma 1960, Mexico 1968, Sapporo 1972, Montreal 1976, Moskva 1980, Atlanta 1996).

Erlend on säravalt kirjutanud oma meelisalast kergejõustikust. Enim on mulle meelde jäänud 1963. aastal ilmunud raamat "Spordimehe sünd" – portreelood meie kergejõustikutuusadest Heino Lipust, Hubert Pärnakivist, Peeter Varrakust, Mart Paamast ja Kaupo Metsurist. Olin selle raamatu ilmumise ajal 17-aastane, treenisin Aleksander Tšikini grupis keskmaajooksu. "Spordimehe sünd" oli 10. klassi poisile omamoodi valgustuslik vaade Eesti kergejõustikutippude põnevasse maailma.

Ei hakka siinkohal Erlendi kergejõustikust ja kergejõustiklastest või üldse spordist kirjutatud raamatuid loetlema – neid on paras virn. Osaluse ühes suurprojektis tooksin siiski välja: Erlend on "Eesti spordi biograafilise leksikoni" koostajaid ja toimetajaid.

Ja loomulikult Erlend Teemägi kui kergejõustikustatistik, 1968. aastast Rahvusvahelise Kergejõustikustatistikute Liidu liige. Tema tänasest tegususest kõneleb selget keelt asjaolu, et ta oli osaline 2018. aasta spordi aastaraamatu koostamisel.

Ja muidugi Eesti Spordiajaloo Selts. Ühe asutajaliikmena toimetab Erlend seltsis aktiivselt tänaseni.

Läinud aasta 22. novembril sisenes spordiajaloo seltsi liikmetest üheksakümnete klubisse kunagine ralliäss Uno Aava, 31. detsembril Eesti NSV aegne spordijuht Heino Sisask. 10. aprillil avanes väärrika klubi uks Erlend Teemäele.

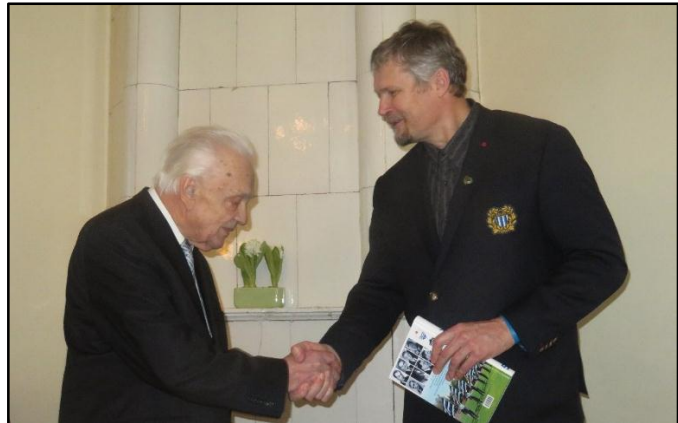
Lisagem, et 2001. aastal pälvis Erlend kultuurkapitali aastapremia, 2009. aastal riikliku spordi elutööpreemia ja aasta hiljem Valgetähe V klassi teenetemärgi.

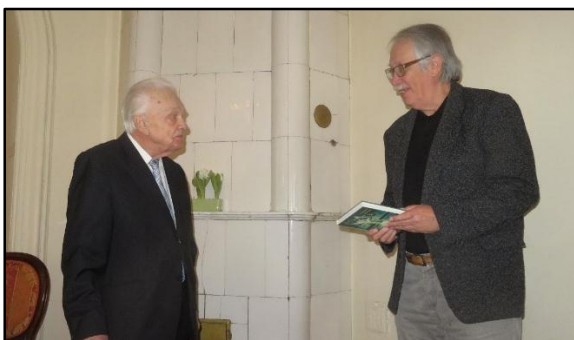
Kultuuriministeeriumi poolt õnnitles juubilarit ja andis ministri tänukirja üle Tiina Möll (vasakul) ning lillekimbu ulatab Malle Englas

Oma õnnesoovid annavad üle EOK peasekretär Siim Sukles ning Eesti Kergejõustikuliidu president Erich Teigamägi ja peasekretär Sirje Lippe

Lilled Eesti Spordiajakirjanike Seltsilt annab üle juhatuse esimees Maarja Värvi ja õnnitlused Eesti Spordiseltsilt Kalev tegevjuht Aleksander Tammert

Oma kirjutatud raamatud kingivad juubilarile Tiit Karuks ja Merike Rõtova

Juubilari õnnitlevad tema lemmikala esindajad Uno Palu ja Toomas Berendsen

Õnnesoove annavad üle Otepää keskkooli aegne klassivend Heino Sisask ja sidet spordimuuseumiga 50 aastat vahendanud Aime Pärnakivi

KALLIS ERLEND!

Rein Järva

(10. aprillil peetud juubelikõne tekst)

Kui vaevalt kümne aastase väikese poisi raamaturiulile tuli elu esimene spordiraamat, mis saadud Valgemetsa pioneerilaagri spartakiaadil kaugushüppe võidu eest ja mis üldse kujunes väga märgilise tähendusega raamatuks siin ülesastuja elus, ei osanud see poisike tollal kaugel 1955. aastal üldse vaadatagi nimede ja numbrite kõrval seda, kes on „Kehakultuurlase aastaraamatu 1952“ koostaja või veel vähem toimetaja. Ega need ametinimed „koostaja“ ja „toimetaja“ polekski tollal poisikesele midagi öelnud. Ometi oli see Sinu poolt ENSV Riiklikus Kirjastuses toimetatud teatmeteos meie esimene sümbolne kokkupuutepunkt elus, mis nüüdseks 64 aastat hiljem on ammu juba kasvanud mõttekaasluseks ja ühiste väärtuste-huvide kandjaks Eesti Spordiajaloo Seltsis.

Nimi Erlend Teemägi jäi esimest korda 15-aastasele poisile meelde siis, kui trükist ilmus ülipopulaarne Rooma olümpiamängude raamat, mis jutustas neist teismelise nooruki jaoks ülitähtsatest mängudest ja mida Jüri Liigandi Soo tänava kodus sai läbi ähmase Soomest tuleva telepildi ka vilksamisi kaeda. Sina aga juba 31-aastase noore mehena suurmängude keskel ahnena kõike haaramas ja olude heal kokkusattumisel neid mängu ka must-valgel jäädvustamas Eesti rahvale.

Kuuekümnendatel Sinu nimi kinnistus minu mällu mitte ainult sellega, et ajakirja Kehakultuur lugedes E. Teemägi nimi all oli, vaid ka sellega, et Sinu sulest ilmusid tollaste spordi suurtegitajate portreeraamatud, tagantjärele hinnates üldse esimesed omas žanris. Ja muidugi kõikvõimalikes kergejõustiku edetabelites ja kergeatletika lugedes Sinu nime all.

Siis tulid aastad, kui ma sageli astusin sisse Spordilehe toimetuse uksest meie ühise lahkunud sõbra Juhan Maidlo juurde, aga episoodiliselt ka Kehakultuuri toimetuse uksest Aime Tobi töölaua juurde ning siis visuaalselt kinnistusid Sina mu ellu ja sain teadma, kes on Erlend Teemägi. Sinul aga siis käsil elu viljakaim loomeperiood. Järjepanu kuuekümnendaist kuni üheksakümnendateni veel üheksa olümpiaaraamatut, kus Sa olid kas koostaja, autor või toimetaja.

Esimene tõsisem kokkupuutepunkt Sinuga tekkis üheksakümnendate teisel poolel, mil Sa asjaliku üldkoostajana ja nõudliku toimetajana minu poolt redigeeritud Aime Tobi autoritekste ESBL-is üle toimetasid. Kogesin Su ülimalt nõudlikkust ja heas mõttes ka pedantsust, mida teatmeteose iga rida, nimi või number nõuab.

Liitudes Juhan Mandre soovitusel ESAS-i liikmeskonnaga, algas meie tihedam omavaheline suhtlus, eriti veel siis kui võtsime ette meie ühised projektid Eesti spordi möödaniku kaardistamiseks. Heas kolme koostaja (Juhan Maidlo, Erlend Teemägi, Rein Järva) ühistöös said kaante vahele kolm Eesti Spordi

Aastaraamatut, mis kaardistavad Eesti spordi järeltulevatele põlvetele 38 aasta jooksul (1918-1955). Muide, siinkohal kordan enda varasemat ettepanekut – seda tööd on vaja jätkata ja Eesti sport nimedesse ja numbritesse raiuda ka järgneva 36 aasta jooksul kuni iseseisvuse taastamiseni. Koos nimetatud tööd tehes nägin ära, millist vaevarikast ja tänuväärset tööd Sa Eesti spordi nimede ja numbrite, rõhutan, eriti nimede, taastamisel tegid.

Kallis Erlend! Meid seob ühine armastus spordi, eriti Eesti spordi vastu, aga ka üks erihuvi, mis väljendub nimede ja numbrite sõnatus keeles, see on spordistatistika, mis on tulemuse saavutamisele orienteeritud spordis selgroog või ka skelett. Sa valdad seda nõ žanri suurepäraselt, aga veelgi suurepärasemalt oskad Sa sellele skeletile “liha“ kasvatada oma meisterliku spordisõnaga. Sul on Jumalast kaasasündinud anne, mis avaldus juba poisieas, kui koolis seinalehti tegid ja hiljem, kui gümnaasiumis ning ülikooli aastail olid juba tuntust ja äramärkimist saanud oma kirjatükkidega, ka luuletustega. Selline meisterlikkus on Sind saatnud läbi pika elutee. Oled nii sõnameister (kokku kirjutades) selle tõttu, kui huvitavalt oled elus kirjutanud ja oled ka oma sõna meister (lahku kirjutades) selle tõttu, kui nõudlikult Sa sõnakasutusse, lause ülesehitusse suhtud.

Juubilar istub mõtlikult kuulates Rein Järvat

Kallis Erlend! Sa oled tänaseks käinud väga pika ja sisuka elutee, Sinu jälg Eesti XX sajandi teise poole ja veel ka uue sajandi esimeste kümnendite Eesti kultuuriloos on olnud väga sügav. Olen kunagi väljendanud, et kui sporti ei vahendataks rahvale, oleks sportimine mingi marginaalne tegevus omade vahel staadionil või võimlas. Vaid spordi vahendamine, hea veel kui meisterliku sõnaga, teeb sportlased ja spordi, kui ühe kultuuri valdkonna, suureks. Sina oled selle üks

parimaid ja väarikamaid esindajaid, tänaseks vanim Eesti spordiajakirjanik ja -publitsist. Oled veel sellest ajakirjanike põlvkonnast, mil ajakirjandus (võttes sõna-sõnalt kinni selle liitsõna teisest sõnapooldest – kirjandus) oli kultuuri valdkond, versus selle vastu tänapäeva ajakirjandus, mis on järjest kommertslikum ja ärile orienteeritud. Oleme siin ESAS-is nii Sina kui mina, aga ka teised seltsikaaslased veel viimased mohikaanlased, kes loodavad Eesti riigis spordisõnale oma iseseisvat väljundit, häälekandjat, kus oma hääle saaks kanda sportlane ise või treener või spordijuht või kes iganes, kel sõna selles laias kultuurivaldkonnas sekka öelda. Paraku sellise fakti ees me oleme, et „tänu“ Eesti kultuuris otsustajate vähenõudlikkusele oleme ainukese, rõhutan ainukese kultuurivaldkonnana oma iseseisva väljaandeta. See Eesti spordi vahendamise, ütleksin, üks „suur vaal“ on praeguseks varjusurmas, kuniks kultuuri tulevad juhtima nõudlikumad otsustajad. Õnneks on kahte teist „suurt vaala“ elus hoitud – ilmuvad järjepidevalt Eesti Spordi Aastaraamatud ja olümpiaaraamatud, milles Sinu jälg, Erlend, on väga sügav olnud.

Kallis Erlend! Olen elus tundnud ühte suurimat andmiserõõmu siis, kui 2010. aasta veebruarikuu ühel keskpäeval kuulsin raadiost uudist, et riikliku spordi elutööpreemia pälvisid spordiajakirjanikud Juhan Maidlo ja Erlend Teemägi. Ei salga, et selle teo algatajaks olin ja leidsin hea mõtte, et teid mõlemat, nii kadunud Juhanit kui Sind koos esile tõsta. See läks otsustajatele hästi peale, eraldi võttes poleks see ehk läbi läinud ei Juhani ega Sinu puhul, aga niimoodi kaks tunnustamist ühe auhinna eest läks peale. Ja eks vanuigi olegi ju tähtsam märkamine ja äramärkimine, kui sellega kaasnev rahanumber. Veelkord – oli heameel tollal ja nüüdki, et teid Suur-Karja tänava ja Kadrioru tähtsates kabinettides märgati.

Kallis Erlend! Kui 80-aastane mees kirjutab ja koostab ainuisikuliselt 528 leheküljelise Eesti kergejõustiku ajaloo suurejoonelise raamatu, lausa piibli, on see midagi enneolematut. Kas seda üldse ongi võimalik järele teha? See on Eesti spordipublitsistikas omaette rekord! Suur-suur tunnustus Sulle veel tänagi, et Eesti spordi ala nr 1 on niivõrd kvaliteetselt ära kaardistatud nii sõnas, pildis, kui nimedes-numbrites.

Kallis Erlend! Sinu nõudlikkust kogesin ka siis, kui meile ja Sulle kümnekond aastat tagasi sattus kätte toores käsikiri nime all „Eesti spordi lühientsüklopeedia“. Kahjuks kubises hea algatus vigadest, mida Sina jõudsid leida ca sadakond, teist samapalju apsakaide ka siin ülesastuja. Astusid (-me) samme vigase käsikirja trükkimise peatamiseks ja ületoiimetamiseks. Paraku Sinu (meie) ettepanekuid ei arvestatud. Nii ongi ühelt poolt vajalik ja teisalt paljuski vigane teatmeteos nüüd sellisena ära trükituna Eesti rahva raamaturiiulitel. Saime veelkordselt kogeda Sinu asjatundlikkust ja nõudlikkust teatmeteoses faktide jäädvustamise osas.

Kallis Erlend! Jääb Sulle soovida palju vaimset ja füüsilist tervist oma lemmiktegevuse jätkamisel ka Sinu elusajandi kümnendal kümnendil. Oled meil imetusväärne mees. Suurim austus ja lugupidamine Sinu saavutatu üle – pole rohkem ega vähem kui 76 eri nimetust teost või trükist, kus Sinu käsi mängus olnud ehk jämedalt võttes, kui kael hakkas Sind teismeliseeas kandma, siis seega keskmiselt üks ühik iga eluaasta kohta! See jääb ilmselt Eesti rekordiks sportlikus sõnas veel väga kauaks, kui mitte alatiseks. Sealjuures veel tuhandeid masinakirja lehekülgi tekste, mis eesti perioodikasse sisse raiutud.

Juubilarile kolmekordne – TA ELAGU!!!

ESAS TÄISKOGU KOOSOLEK JA KOOLITUSPÄEV

Eesti Spordiajaloo Seltsi liikmed kogunesid neljapäeval, 2. mail Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumisse täiskogu koosolekule, et kinnitada seltsi 2018. majandusaasta aruanne. Koosolekust võttis osa 39 seltsi liiget (sh 4 volitustega) Koosoleku juhatajaks valiti Enn Mainla ja protokollijaks Aare Oja.

Eesti Spordiajaloo Seltsi tegevusest läinud aastal andis ülevaate seltsi esimees Enn Mainla (lühendatult):

2017. aasta 28. novembril ESAS täiskogu valitud viieliikmelises Seltsi juhatuses jätkas esimehe Enn Mainla kõrval aseesimehena Rein Järva ning juhatuse liikmetena Heiti-Hillar Karm ja Aare Oja ning uue liikmena Enn Hallik. Revisjonikomisjon on töötanud tuttavas koosseisus: Mai Luik, Endla Peets ja Aime Tobi.

Endiselt teeb muret liikmeskond, arv küll on enam-vähem püsinud üle 130, aga kahjuks liikmeskond kipub vananema, kuna nooremaealisi lisandub koosseisu napilt. Aasta lõpetati 133 liikmega.

Juhatus sai kahel korral kokku, kuid vahepeal on peetud aru elektroonilisel teel, samuti on suheldud ka telefonitsi.

Kevadine üldkogu 3. mail peeti TÜ raamatukogus koos koolitusega, kus tutvuti värskelt renoveeritud osaga ja võimalustega saada abi spordiajalooliseks uurimistööks. Seltsi sünnipäeval 28. novembril kaasnes üldkoguga XIII ajaloo-konverents, pühendatud peamiselt NSVL perioodi tehnikaspordi lahkamisele.

Seltsipäevi mahub kõnealusesse perioodi 9 Tartus ja 7 Tallinnas, esinejateks nagu tavaks saanud, ikka oma aja ja ala spordi suurkujud. 6. aprillil toimus spordiajaloo päev ka Pärnus, teemaks 60 aastat tagasi asutatud Pärnu matkaklubi.

Seltsi suve olulisemaks sündmuseks oli juba 17. järjenumbrit kandev suvekool 27.–28. juulil, mis toimus uues paigas – Käärikul. Kooliõpetuski oli vastav, räägiti Kääriku spordibaasist kui mitmete spordipõlvkondade meelisbaasist, selle arenguloost ja tulevikustki.

Ka olid spordiajaloo seltsi liikmed osalised veel mõneski spordiajaloolises

ettevõtmises, mis seltsi liikmete aktiivsel toel ja osalusel teoks said. Üks sellistest oli autovõidusõitja ja -konstruktori Ants Seileri hukkumise 50. aastapäevale pühendatud mälestuspäev 2. juunil Tartus. Ühe väärrika sünniaastapäeva aitas meeldejäävaks muuta meie liikme Jaak Valdre juhitud Spordiajaloo Klubi Alfred, kelle initsiatiivil 15. juunil tähistati Saue vallas tõstja Ain Sillaku 120. sünniaastapäeva.

Seltsi Teataja ilmumus, nagu tavaks, kord kvartalis, st. kõnesoleval perioodil ilmumus järjekordsed neli numbrit (nr. 85–88, kokku 84 leheküljel, koostas ja toimetas Enn Mainla).

Viimastel aastatel muret valmistanud Eesti akadeemilise spordiajaloo koostamine jõudis detsembris kena väljundini, ilmumus spordimuuseumi teadurite Kaarel Antonsi ja Kalle Voolaidi koostatud mahukas trükis „Eesti spordi lugu“.

Maailma spordiajaloolaste katusorganisatsiooni ISHPES 19. kongressil 18.–21. juulini Münsteris esinesid ettekannetega meie seltsist Daimar Lell ja Enn Mainla.

Liikmemaksude laekumisega on viimasel ajal probleeme vähem ja mitmeid on neidki, kes koos liikmemaksuga lisaks ka toetussumma teele saadavad. Seltsi rahaasjade järje peal hoidmisel on tuntav Kultuurkapitali osa, kelle viimane koosseis on oluliseks pidanud seltsi tegemisi toetada.

Nagu meil tavaks saanud, rääkis ka seekord tallinlaste tegemistest täpsemalt osakonna juht Rein Järva (pildil seltsikaaslaste ees), keskendudes viimasele poolaastale:

Alustaksin sealt, et möödunud pool aastat on olnud viljakas uute trükiste poolest, mis on ilmavalgust näinud Tallinna osakonna liikmete sulest. Poole aasta jooksul tervelt viis trükist, neist otseselt spordist kaks, üks spordiga seondult ja kaks muudest valdkondadest. Eesti tennisele pühendunud Aavi Dobrõš pani kirja enda loo ja sai kaante vahele raamatu pealkirjaga „Mina, Eestimaa juut“. Jaak

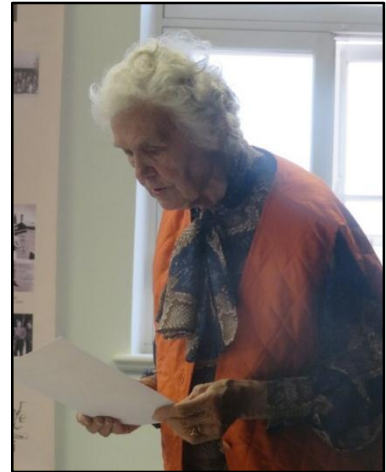
Ulman, tennise ajaloo parim teadja, aga eelkõige Tallinna Telefonivõrgu endine juht, pani kirja loo sarjast Eesti 100: „Eesti side 100 aastat“. Tiit Karuks koos Enn Selliku koolivenna Allan Aaniga lasid välja raamatu Eesti suurjooksjast nimetuse all „Jooksja. Enn Selliku lugu“. Nüüd täna veel trükisoojana on meile esitlemiseks hiljuti 90 versteposti läbinud Erlend Teemäe mälestused pealkirja all „Kiigates tagasivaatepeeglisse“. Ja viiendana loomulikult kõige otsesemalt meie valdkonda puudutav teos Märt Ibruse sulest „Eesti spordi 100 aastat“. Märt on hea sõnaseadega kirja pannud enda nägemuse Eesti spordist möödunud sajandi jooksul. Minu hinnangul on see käsitlus poolpopulaarne ja poolakadeemiline, hästi loetav, üldisemalt Eesti spordi ajalugu käsitlev raamat. Samas jääb ikkagi veel üles ülesanne Eesti koolitatud ajaloolastele kirja panna puhtakadeemiline käsitlus Eesti kehakultuuri ja spordiliikumise ajaloost.

Möödunud pool aastat oli ka rikas juubelite poolest. Väärikaid aastaid elutee vahefinišis läbisid viis meie lugupeetud liiget. Kronoloogiliselt. Novembris täitus 90 eluaastat meie armastatud liikmel Uno Aaval, kes tegus veel praegugi. Tunnustus talle tagantjärele juubeli aegu tema poolt organiseeritud Eesti tehnikaspordi ajaloo konverentsi edukal läbiviimisel. Siis järgnes kaks juubilari, Eesti spordi endist tippjuhti – riigi tasandil Heino Sisask ja Kalevi tasandil Rein Ojaverre. Väärikad aastad mõlemal, vastavalt 90 ja 80. Ikka nad oma mõtteis ja võimalusel tegudes Eesti spordi kuulsusrikka ajaloo juures. 13. jaanuarikuu päeval sai 70 pluss liikmete klubisse mees, kes aastaid panustanud Eesti korvpalli paremaks jäädvustamiseks ja arvutispetsialistina ära teinud tohutult suure töö korvpallistatistika sisestamisel digimaailma, kättesaadavaks kõigile huvilistele. Rääkimata muidugi juba eelpoolnimetatud Eesti spordi 100 aasta loo heast kirjapanemisest Märt Ibruse poolt. Järgmise juubilari panus Eesti spordi vahendamisse on olnud hiiglaslik. 10. aprillil 90 eluaastat täitunud Erlend Teemäel on osalus ligi 80 erineva trükise juures ja ta on olnud ligi kümnes erinevas rollis: autor, kaasautor, koostaja, toimetaja, tõlkija, stsenaarist, retsensent, statistik ja eelkõige muidugi ajakirjanik, kes ligi seitsme kümnendi jooksul kirjutanud tuhandeid lehekülgi meisterlikke tekste. Kokkuvõttes: selliseid vägevaid mehi on meie liikmeskonnas ja kasutan võimalust siinkohal neile kõigile öelda veelkord suur tänu tehtu eest ja eelkõige tervist järgnevaiks aastaiks.

Möödunud perioodil on Tallinna osakonnas tavakohaselt toimunud ka seltsitegevus. Kokku oleme saanud neljal korral. Sellest aastast saime tänu Henno Linna eestkosteale kasutada Tallinna Õpetajate Maja ruume. Jaanuaris meenutasid oma pikka eluteed äsjased auväärt juubilarid Uno Aava ja Heino Sisask. Veebruaris rääkis meile suusajutte Kaarel Zilmer ja märtsis oli külaliseks kergejõustikmäenedžer Aivar Karotam. Samas oli külas üks potentsiaalne liituja. Samuti spordiajaloo lembene Kuku raadio saatejuht Timo Tarve, kes meile korraldas huvitava mälumängu Eesti olümpiaajaloo teemal. Aprillis oli juubilar

Erlend Teemäe temaatiline päev, kuulasime tema meenutusi ja päeva sisustasid veel neli väljapandud pannood fotokollaažiga tema pikast eluteest.

Aruanded kuulatud, sai sõna revisjoni-komisjoni esinaine Mai Luik (*pildil*), kes andis ülevaate seltsi 2018. majandusaasta aruandes kirjapandust ja hindas majandusaruande kinnitamisväärses, mida ka järgneval hääletusel ühehäälselt tehti.

Päeva koolituspooles tuli jutuks spordiajakirjandus, -kirjandus ja -statistika, peattekande tegi värske juubilar Erlend Teemägi (*pildil*), kes lahkas teemat oma pikal eluteel kogetu põhjal. Oma vaatevinklist rääkis ajakirja Kehakultuur toimetuse tegemistest Aime Tobi (*foto all vasakul*). Ülevaate hiljaaegu ilmunud raamatu „Eesti spordi 100 aastat“ saamisloost andis autor Märt Ibrus (*foto all keskel*). Viimase sõnavõtjana meenutas juubilar naaberküla poiss Tõnu Luik (*foto all paremal*) neid kaugaid aegu, kui tema väikse poisina sai innustust jälgides suuremate poiste sportimist.

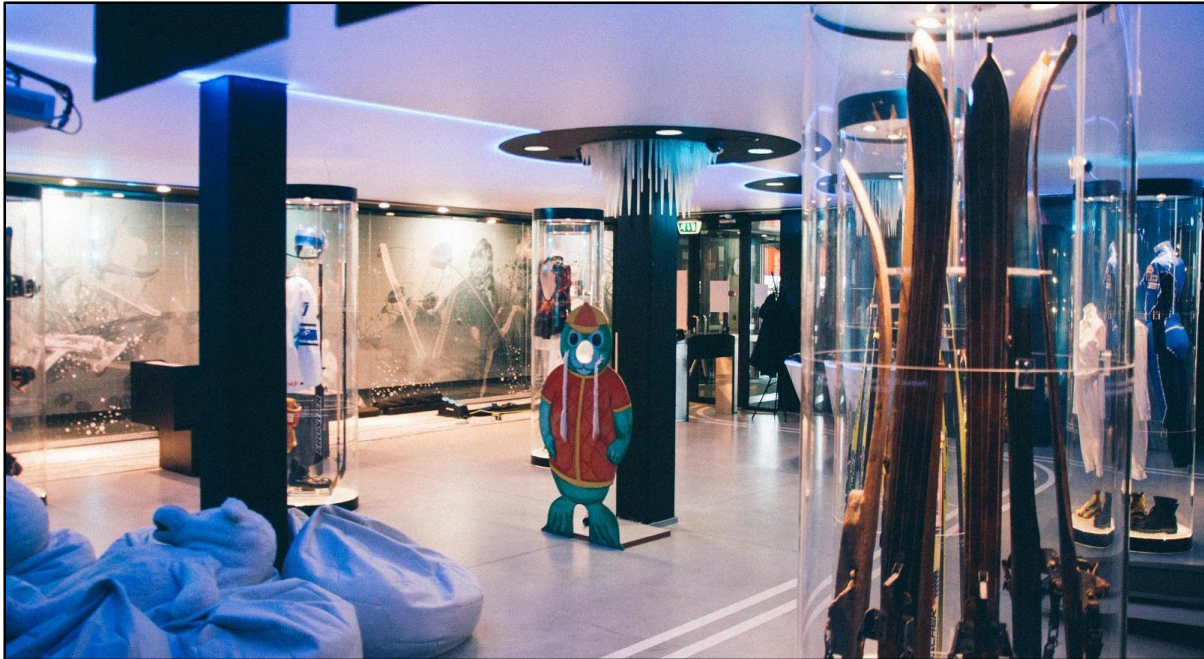

Päeva lõpetuseks esitles juubilar värskest ilmunud mälestusteraamat „Erlend Teemägi. Kiigates tagasivaatepeeglisse.“ ja jagas soovijatele raamatuid koos pühendusega.

EESTI TALISPORDIMUUSEUMIL VAHETUS HALDAJA

Kevadkuul sai ESOM kodulehelt lugeda uudist, et alates 8. maist opereerib Tehvandi spordikeskuses asuvat talispordiväljapanekut taas Otepää vald.

2011. aasta alguses Tehvandi staadionihoones avatud ja siiaaani Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumile kuulunud väljapanek on aastate jooksul võõrustanud tuhandeid talispordisõpru. Spordimuuseumi juhi Siim Randoja sõnul otsustati ühiselt Otepää vallaga muuseumi tuleviku üle aru pidades, et parim lahendus on anda talispordimuuseumi pidamine kogukonna enda kätte.

„Otepääl on olemas kõige vahetum teadmised selle kohta, kuidas muuseumit nii turistide kui vallarahva jaoks võimalikult kasulikult rakendada,“ selgitas Randoja. Samuti on valla opereeritava muuseumi puhul võimalik tagada operatiivsem infovahetus, kiirem hooldus ja koostöö kohalike ettevõtjatega. „Tegemist on kasvava ja üdini positiivse tendentsiga nii Eestis kui maailmas, et keskse suure spordimuuseumi kõrval loovad kogukonnad keskmuseumile lisaks teemamuuseumeid – nii on see suurepärasel kujul Mootorisporti muuseumiga Turbas kui ka loodetavasti varsti valmiva korvpallimuuseumiga Raplas“, lisas Randoja.

Muuseumikülastaja jaoks üleminek ebamugavusi kaasa ei too – ekspositsiooni tuumiku loovad jätkuvalt täna välja pandud esemed, millest suur osa pärinevad Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi kogudest, sekka ka hulk sportlastele kuuluvaid esemeid eesotsas talimängude kuldmedalitega.

Otepää vallavanem Kaido Tamberg sõnas, et Otepää vald teeb kõikvõimaliku, et talispordimuuseum tegutsemist jätkaks. „Talvepealinnale Otepäele on talispordiga seonduv väga oluline, hindame kõrgelt Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi panust Eesti talispordi eksponeerimisse ja säilitamisse,“ ütles Kaido Tamberg. „Meil on talispordimuuseumi pidamisel olemas kogemus ja seda Otepää Suusamuuseumi pidamise näol.“

Talispordimuuseumi eelkäija, Otepää Suusamuuseum avati 2001. aastal. Rahvusvahelise Suusaföderatsiooni (FIS) tunnustuse sai muuseum 2003. aastal. Suusamuuseum asus Otepää pastoraadis ning seal oli võimalik näha suusasportlaste karikaid, medaleid, autasusid, suuski ja eririietust. Samuti sai vaadata filme Eesti suusaspordi ajaloost ja suusatippude esinemistest laias maailmas. 2005. a. alguses lisandus laskesuusatamise simulaator. 2011. aastal sai Otepää Suusamuuseumist Eesti Spordimuuseumi filiaal – Talispordimuuseum.

Nüüd siis sai ring täis, muuseum on jälle valla hallata.

MEIE OMA ODAVISE

Sellise pealkirja all näitus avati 10. mail Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi keldrigaleriis (*vt foto*), kus on lühilugudena kajastatud olulisemad etapid meie odaviske ajaloost. Näituse magnetiteks on kahtlemata Andrus Värniaku ja Magnus Kirdi tiitlivõistluste medalid.

Näituse koostaja, spordimuuseumi kuraatori Rait Männiku sõnul on odaviske näol tegemist ühe eestlaste jaoks läbi aegade edukaima kergejõustikualaga ja seda enam on intrigeeriv, et tänaseni ei ole eestlased odaviskes olümpiamängudel medalini jõudnud. See andiski idee püüda näitus läbi selle vaatevinkli üles ehitada.

Näitusel saab näha erinevaid odasid, treeningvahendeid, jalanõusid, riietust, medaleid ja muud põnevat läbi aastakümnete. Näituse naelaks on Andrus Värniaku 2005. ja 2003. aasta maailmameistrivõistluste kuld- ja hõbemedal. Ning Magnus Kirdi 2018. aasta Euroopa meistrivõistluste pronksmedal.

Eriti saab heameelt tunda selle üle, et Andrus Värniku medalid, mille müük eelmisel aastal meediast läbi käis, pole Eesti spordisõprade jaoks kaduma läinud, vaid tänu headele inimestele leidnud tee spordimuuseumi näitusesaali. Selle nimel pingutanud Rait Männik peab oluliseks, et näitusekülastajal on nüüd võimalik neid oma silmaga näha, et suuri võituseid taaskord läbi elada ning neist osa saada. Kõik me muidugi loodame, et juba lähiaegadel saab meie odaviske edulugu eestkätt Magnus Kirdi abil juurde uusi ja veelgi säravamaid peatükke.

Näitus jääb avatuks oktoobrini, st kergejõustikuhooja lõpuni. Muuseum ootab küllastajaid Tartus, Rüütli 15 kolmapäevast pühapäevani kell 11-18.

OLAV KARIKOSK 100

Tiit Karuks

5. juunil märkisid kergejõustiku-usku Eesti inimesed jooksutreener Olav Karikose 100. sünniaastapäeva. Sel puhul peeti Tallinnas Kalevi staadionil jooksuvõistlus, osalejaid noortest seniorideni.

Teenekat jooksutreenerit meenutati ka 21. mail toimunud ESASi Tallinna osakonna osavõtjaterohkel klubiõhtul.

Olav Karikosk sündis Jõhvis, lõpetas sealsamas gümnaasiumi ja enne punast pööret Tondi sõjakooli. Võitles Teise maailmasõjas „valel“ poolel. Pärast sõda lõpetas Tartu Riikliku Ülikooli kehakultuuriteaduskonna, tegi treeneritööd üle 40 aasta.

Karikose õpilastest jõudsid olümpiale Rein Tõlp (võistles korra ka EMil) ja Raissa Ruus, EMile Toomas Turb. Peeter Varrak tegi aga N Liidu koondislasena kaasa esimesel nn sajandi matšil USA esindusega.

Varrak ja Tõlp nihutasid Eesti 800 meetri rekordit kahe peale rohkem kui nelja sekundi jagu.

Siinkohal veel mõned nimed Karikose õpilaste pikast reast: Toomas Kitsing, Erik Maasik, Teet Annus, Ülo Maasing, Ilmar Ruus ...

Karikosk kirjutas kaks jooksuraamatut, tema artiklid on ilmunud USA ja Saksamaa kergejõustikuajakirjades.

1966. aastal kaitses ta väitekirja noorte keskmaajooksjate treeningu-metoodikast. Moskvas pedagoogikakandidaadi kraad küll kinnitati, ent Eesti NSVs vastava diplomi väljaandmine peatati – küllap meenutas keegi parajal ajal sõja-aastaid. Ühel kohtumisel mainis Karikosk mulle kibedusega, et neid „heategijaid“ leidis ka Eesti nimekate treenerite seas.

Loomulikult jäid ära ka välissõidud.

Karikosk näitas mulle aastate jooksul kogutud tõeliselt hinnalist varandust: ta oli kirja teel suhelnud paljude maailma tippjooksjatega ja sellest suhtlusest kokku seadnud võimsa kartoteegi. Ent 1990. aastal ta suri ja kartoteegi täpne asukoht pole praegu teada.

*Olav Karikoske meenutamas
Heldur Tuulemäe*

*Pildile on jäänud ajakirjanik Andrus Nilk ning
Olav Karikose poeg Heino ja tütar Evi*

Klubiõhtul meenutasid jooksumaestrot tema poeg Heino, Erik Maasik ja ajakirjanik, 5. juuni jooksuvõistluse üks organisator Andrus Nilk. Siinkirjutaja kõneles kohtumistest Karikose ja tema teenekamate õpilastega.

Oli ilus ja südamlük õhtu.

TEIVSHÜPPAJAST KERGEJÕUSTIKUTREENER

Sellisel sõnastatud pealkiri paneb suurema osa spordisõpru mõtlema, et juttu tuleb Martin Kutmanist, aga seekord siiski mitte. 6. juuni seltsipäeval oli spordimuuseumis rahva ees kümnekond aastat hiljem sündinud Heiti Annus (*pildil*), kelle meelisala oli samuti teivashüpe ja kes samuti Tartus kergejõustikutreenerina leiba teenis.

Heiti Annus sündis 1940. aastal Tartumaal kaksikvennast Heldurist pisut hiljem. Kooliteed alustati Varal ja Maarjas, kuid algkooli lõpuklassid läbiti tartlastena. Keskhariidus omandati Tartu I Keskkoolis, kus legendaarne kehalise kasvatuse õpetaja Endel Arand poiste spordivaimu ergutas. Mõlema venna meelislaks sai teivashüpe, kus vahelduva eduga koolinoorte hulgas medaleid korjati. Spordikoolis treeneriks oli Meinhard Pukk. Heldur jätkas õpinguid ülikooli arstiteaduskonnas,

aga Heitist sai kehakultuuriteaduskonna tudeng.

Peale treenerikutse omandamist tuli vene kroonut teenida, kus sportimiseks jäi vähe võimalusi. Sõjaväeteenistus seljataga, sai Heitist Tartu Kalevi spordikooli kergejõustikutreener ja sellele ametile ta truuks jäigi. Tema käe all on harjutanud Aivar Otsalt, Indrek Tustit, Andrus Värnik, Margus Kübar, Tanel Laanmäe jt. Muidugi on tulnud ka nii võistlusi läbi viia kui ka neil kohtumõistja olla.

EESTI VORMELIKONSTUKTORIL PIRITAL NIMELISE MÄLESTUSPINK

Daimar Lell

Neljapäeval 6. juunil, algusega kell 12.00 toimus Pirita teel Vapraste ja teotahteliste inimeste mälestusmärgi juures vormelikonstruktor Ants Seileri nimelise pingi avamine.

Pingi avamisel olid nii endised kui tänased võidusõitjad, konstruktorid ja Formula Student Team Tallinna noored. Pingi avas Tallinna abilinnapea Kalle Klandorf, ülevaate Ants Seilerist tegi ESASi auliige, rallilegend Uno Aava.

Olles 1950. aastatel võidusõitja mootorrattal, tekkis Ants Seileril soov ehitada endale vormel-3 klassi võidusõiduauto, et osaleda Nõukogude Liidu autovõidusõitudel. Ta konstrueeris kodus ja ehitas Tallinna Autoremonditehases esimese Eesti võidusõiduauto ESTONIA-1. Auto oli sedavõrd hea, et juba esimesel võidusõidul Leningradis Nevski ringrajal püstitas Seiler absoluutse kiirema ringi läbimise rekordi.

Omades tehnikumiharidust, innustus ta konstrueerima parendatud konstruktsiooniga võidusõiduautosid Estonia-2 ja Estonia-3, milledega mindi juba NSV Liidu meistrivõistlustele. Viimase masina konstruktsioon oli niivõrd hea, et seda telliti Tallinna Autoremonditehaselt 36 autot. Nii sai alguse üle 1330 võidusõiduauto tootmine tehases. Võidusõiduautode seeriaviisilise toodangu juurutamise eest autasustati Ants Seilerit NSV Liidu Rahvamajanduse Saavutuste Näituse suure hõbemedaliga.

Ants Seiler ei loobunud võidusõidust. Estonia-2ga võisteldes võitis ta 1959. aastal I Kalevi Suursõidu, aasta hiljem II Kalevi Suursõidu ja 1961. aastal NSV Liidu tšempioni tiitli ning tema rinda hakkas ehtima NSVL meistersportlase märk.

Samaaegselt võidusõiduautode valmistamisega võistles Ants Seiler mitmetel autovõidusõitudel saades auhinnalisi kohti. 1965. aastal võitis ta Estonia-9 roolis Nõukogude Liidu mitmeetalisel meistrivõistlusel kokkuvõttes hõbemedali ja sama kordas ta 1966. aastal NSV Liidu koondise liikmena võistles ta Itaalias, Ungaris, Saksa DV-s ja mujal.

Ants Seiler hukkus 2. juunil 1968 Baltimaade esivõistlusel Riias Bikernieki ringrajal ning on maetud Tartu Pauluse kalmistule.

ILMUB EESTI KORVPALLI TEERAJAJA LUGU

Mõned päevad enne jaanipäeva andis Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum teada, et lähinädalatel jõuab polettidele teos, mida nii mõnelgi pool on oodatud juba aastaid – ilmub 2015. aastal loodud mälestusteose eesti keelde tõlgitud ja põhjalikult täiendatud 200-leheküljeline raamat Eesti korvpalli teerajaja Herbert Niileri elust.

Herbert Niiler oli 20. sajandi esimese poole üks märgilisemaid spordiuuendajaid Eestis. Paljuski tänu tema tegevusele pandi alus meie hilisema rahvusspordiala – korvpalli – eduloole. Vähesed teavad, et lisaks tegevusele Eestis

kuulus Niiler ka 1930. aastate korvpallielu olulisimate nimede hulka kogu maailmas. Tema juhitud korvpallikoondis osales olümpiamängudel ja Euroopa meistrivõistlustel, ta kirjutas ka rahvusvaheliselt head tagasisidet saanud korvpalliõpiku.

Ilmuva raamatu esimene osa annab ülevaate Niileri rollist Eesti spordielus, tema saavutustest korvpalliväljakutel ja Eesti spordiloos tervikuna. Kirsina tordil on siin esmakordselt ära toodud katkeid omaaegse legendaarse FIBA peasekretäri Renato William Jonesi kirjadest Herbert Niilerile. Raamatu teises osas aga jõuab lugejate ette eestikeelne versioon Niileri pere mälestustest.

Raamatuid saab tellida aadressilt info@spordimuuseum.ee.

MEELDETULETUSEKS!

ESAS liikmemaks on 8 eurot (pensionäridel 5 eurot). 2016. aasta novembrikuu üldkogu otsusel on nüüd **liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad.** Liikmemaksu vabastus kehtib muidugi endiselt ka auliikmetele. Loomulikult pole liikmemaksust vabastatutel keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaks on sama – **2 eurot.**

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik üle kanda **Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi esimehele Enn Mainlale (Rüütli 15, Tartu 51007, tel 56497632, E-mail: enn.mainla@gmail.com) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (tel 6770829 või 59196767).

Täname, kui oled õige(aegselt) liikmemaksu juba tasunud!

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESAS ja ESOM kodulehel ilmunud materjale.
Fotod: Enn Mainla ja Jaan Roomets**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 90
koostas ja toimetas Enn Mainla**